

χείλι

χείλι, το, ουσ. [από τον πλ. χείλη-α >χείλια, κατά το σχήμα μάτια >μάτι], το χείλι· στον πλ. **τα χείλια κ. τα χείλη**, το άκρο στο οποίο καταλήγει ένα άνοιγμα: «στεκόταν στα χείλια του πηγαδιού και παρατηρούσε το νερό που υπήρχε στο βάθος || του ζήτησα να πω λίγο νερό και μου γέμισε το ποτήρι ως τα χείλια». Υποκορ. **χειλάκι, το** (βλ. λ.). Μεγεθ. **χειλάρα, η** (βλ. λ.)· βλ. και λ. χείλος. (Ακολουθούν 33 φρ.)·

- από ανεπίσημα χείλη, από πρόσωπο που δεν κατέχει κάποιο δημόσιο ή άλλο αξίωμα, και για το λόγο αυτό η είδηση, η πληροφορία που μεταδίδει δεν μπορεί να είναι έγκυρη: «μη πιστεύετε τις πληροφορίες που κυκλοφορούν από ανεπίσημα χείλη, γιατί μόνο σκοπό έχουν να βλάψουν την κυβέρνηση»·

- από ανεύθυνα χείλη, από πρόσωπο που είναι εντελώς αναρμόδιο για κάτι, και για το λόγο αυτό η είδηση, η πληροφορία που μεταδίδει δεν είναι έγκυρη: «οι εργαζόμενοι δεν έδωσαν βάση στην είδηση για αύξηση των μισθών τους, γιατί αυτή κυκλοφόρησε από ανεύθυνα χείλη»·

- από επίσημα χείλη, από πρόσωπο που κατέχει κάποιο δημόσιο ή άλλο αξίωμα και για το λόγο αυτό η είδηση, η πληροφορία που μεταδίδει, πρέπει να θεωρείται έγκυρη: «η είδηση ανακοινώθηκε από επίσημα χείλη και μέχρι τη στιγμή αυτή δε βγήκε κανείς να τη διαψεύσει»·

- από τα μάτια πιάνεται, στα χείλη κατεβαίνει κι από τα χείλη στην καρδιά ριζώνει και δε βγαίνει, βλ. λ. [καρδιά](#)·

- από υπεύθυνα χείλη, από πρόσωπο ή όργανο που είναι αρμόδιο για κάτι, και για το λόγο αυτό η είδηση ή η πληροφορία που μεταδίδει είναι έγκυρη: «η είδηση για την καταβολή του πριμ παραγωγικότητας ανακοινώθηκε από υπεύθυνα χείλη»·

- αυτά τα χείλη έχουμε, τέτοια φιλιά δίνουμε, **α.** προσφέρουμε ανάλογα με τις δυνατότητες ή τις ικανότητές μας: «μη το πάρεις κατάκαρδα που συμβάλλω στην προσπάθειά σου μ' αυτά τα λίγα, αλλά αυτά τα χείλη έχουμε, τέτοια φιλιά δίνουμε». **β.** λέγεται και με επιθετική διάθεση στην περίπτωση που μας ελέγχουν για μειωμένη απόδοσή μας, ενώ αυτή είναι η δυνατότητά μας·

- γελάει το χείλι του, είναι πολύ χαρούμενος, πολύ ευτυχισμένος: «μετά από τόσες στενοχώριες γελάει, επιτέλους, το χείλι του, που πήρε ο γιος του το πτυχίο του γιατρού». (Λαϊκό τραγούδι: γιατί πατέρα, γιατί πατέρα τα δυο σου **χείλη να μη γελούν**, μόνο απ' τα μάτια σου αχ! τα θλιμμένα δάκρυα μαύρα κρυφοκυλούν)·

- γλείφω τα χείλια μου, βλ. φρ. να γλείφεις (και) τα χείλια σου(!)·

- δαγκάνει τα χείλια του, νιώθει αμηχανία ή νευρικήτητα: «αφού όλα τα πράγματα εξελίσσονται μια χαρά, δεν μπορώ να καταλάβω γιατί δαγκάνει τα χείλια του!»·

- δάγκασε τα χείλια του, βλ. συνηθέστ. δάγκασε τη γλώσσα του, λ. γλώσσα·

- δε βγάζω λέξη απ' τα χείλη μου, βλ. λ. [λέξη](#)·

- δε σάλεψαν τα χείλη μου, δεν άνοιξα το στόμα μου να μιλήσω, δεν είπα το παραμικρό: «όση ώρα μιλούσε ο άλλος, δε σάλεψαν τα χείλη μου»·

- δεν έσκασε χείλι, δε γέλασε κανένας: «ήταν τόσο άνοστο το ανέκδοτο που μας είπε, που δεν έσκασε χείλι»·

- δεν παίρνεις λέξη απ' τα χείλη του, βλ. λ. [λέξη](#)·

- είναι πάντα με το χαμόγελο στα χείλη, βλ. λ. [χαμόγελο](#)·

- έσκασαν τα χείλη μου, ξεράθηκαν και δημιουργήθηκαν σχισμές, συνήθως από δριμύ ψύχος ή από υπερβολική ζέστη: «κατά τη διάρκεια της ορειβασίας που έκανα στον Ολυμπο, έσκασαν τα χείλη μου»·

- έσκασε το χείλι του, γέλασε, χαμογέλασε: «επιτέλους, άφησε το σοβαρό ύφος που είχε, κι έσκασε το χείλι του»·
- έχει γλυκά χείλη, (ιδίως για γυναίκες) είναι φιλήδονα: «χαίρεσαι να τη φιλάς, γιατί έχει γλυκά χείλη»·
- κρέμομαι απ' τα χείλη του, **α.** τον ακούω με μεγάλο ενδιαφέρον, γιατί λέει πράγματα άκρως ενδιαφέροντα ή γιατί είναι δεινός ρήτορας: «κάθε φορά που ακούω αυτόν τον άνθρωπο να μιλάει, κρέμομαι απ' τα χείλη του». **β.** εξαρτιέμαι απόλυτα από την απόφαση ή τη γνώμη που θα εκφέρει για μένα: «τέλειωσε η δίκη, και τώρα κρέμομαι απ' τα χείλη του δικαστή || πριν με πάρει στη δουλειά του θέλει να ρωτήσει τον τάδε για μένα, και τώρα κρέμομαι απ' τα χείλη του»·
- με το χαμόγελο στα χείλι, βλ. λ. [χαμόγελο](#)·
- μέχρι τα χείλια, βλ. φρ. ως τα χείλια·
- μολύβι για τα χείλη, βλ. λ. [μολύβι](#)·
- μου τηγάνισε το ψάρι στα χείλη, βλ. λ. [ψάρι](#)·
- μου 'ψησε το ψάρι στα χείλη ή μου 'χει ψήσει το ψάρι στα χείλη ή μου 'χει ψημένο το ψάρι στα χείλη, βλ. λ. [ψάρι](#)·
- να γλείφεις (και) τα χείλια σου! **α.** (για φαγητά) που είναι νοστιμότατος: «έκανε ένα φαγητό, που ήταν να γλείφεις και τα χείλια στο!». Από την εικόνα του ατόμου, που, όταν κατά τη διάρκεια του φαγητού λερωθούν τα χείλια του, επειδή αυτό είναι πολύ νόστιμο τα γλείφει αντί να τα σκουπίσει με την πετσέτα. **β.** (για πρόσωπα) που είναι πολύ όμορφος, πολύ ελκυστικός: «τα 'φτιαξα με μια γκόμενα, που είναι να γλείφεις και τα χείλια σου!». Από την εικόνα του ατόμου, που υποτίθεται πως γλείφει τα χείλια του που ήρθαν σε επαφή με το σώμα του ατόμου το οποίο ποθεί. Συνών. *μα γλείφεις (και) τα δάχτυλά σου(!)*·
- να κρέμεσαι απ' τα χείλη του! βλ. φρ. κρέμομαι απ' τα χείλη του·
- στάζουν μέλι τα χείλη της ή τα χείλη της στάζουν μέλι, βλ. λ. [μέλι](#)·
- στέγνωσαν τα χείλη μου, δίψασα πάρα πολύ: «λίγο νερό να πω, ρε παιδιά, γιατί στέγνωσαν τα χείλη μου»·
- σφίγγω τα χείλη μου, πέζω του εαυτό μου, για να μη φανεί στους άλλους κάποιο άσχημο συναίσθημά μου, υπομένω: «όταν μου συμβαίνει κάτι άσχημο, σφίγγω τα χείλη μου για να μην το καταλάβουν οι άλλοι». (Λαϊκό τραγούδι: αυτοί που φεύγουν, **σφίγγουν τα χείλη**, πνίγουν τα δάκρυα να μη φανούν)·
- τα χείλη δείχνουν, αλλά η καρδιά δε δείχνει, βλ. λ. [καρδιά](#)·
- τα χείλη της είναι μέλι ή τα χείλη της στάζουν μέλι, είναι πολύ φιλήδονα: «ξεχωρίζει ανάμεσα σ' όλες τις άλλες, γιατί τα χείλη της στάζουν μέλι». (Λαϊκό τραγούδι: Μισιρλού μου η γλυκιά σου η ματιά, φλόγα μ' έχει ανάψει μέσ' στην καρδιά, *αχ, για χαμπίμπι, αχ, για λελέλι, αχ, τα δυο σου χείλη στάζουνε μέλι, αχ*). Λέγεται και για άντρα·
- χείλι με χείλι το μαθαίνουν χίλιοι, λέγεται στην περίπτωση, που κάποιο μυστικό μεταφέρεται δήθεν εμπιστευτικά από τον έναν στον άλλον και με τον τρόπο αυτό διαδίδεται ευρέως: «εμένα μου το 'πε ο τάδε, που του το 'πε ο δείνα, κι έτσι χείλι με χείλι το μαθαίνουν χίλιοι». Πρβλ.: *κι όποιος ένωσε τον πόνο σ' άλλονε να μην το πει, γιατί κι άλλος αν το μάθει σ' άλλονε θε να το πει* (Λαϊκό τραγούδι)·
- ως τα χείλια, γεμάτο μέχρι επάνω: «μου γέμισε το ποτήρι ως τα χείλια»·